

David Seltenreich, 18 let

O stavbě zoologické zahrady na počest obchodníka Heinricha van der Brachta

Obchodník Heinrich van der Bracht byl mužem mnohých talentů, ale především byl mužem horečné činnosti a nezkrotné fantasmie. Tam, kde jiní viděli jen zpustlou pilu, viděl on pilu fungující, hemžící se lidmi, nařezané kmeny nachystané k ohoblování, a za tím vším ještě slyšel šustot penízků, jež se z takového podniku posypou. Avšak nejen to – tam, kde jiní viděli třeba jen bažiny, viděl on klidně celé pulzující město plné továren a šťastných dělníků, vysokých kancelářských budov s mnoha úředníky a široké bulváry lemované stromy, po nichž budou korzovat nejlépe oděné městské paničky. A i tam, kde jiní neviděli vůbec nic, viděl on – zisk. I proto se ze synka nevýznamného celního úředníka dokázal rychle vypracovat na jednoho z nejbohatších mužů své éry, který vše výše popsané vykonal a mnoho dalšího k tomu.

A tento obchodník Heinrich van der Bracht vystupoval jednoho šedivého rána ze svého vyleštěného vozu na prostou polní cestu v pozvolně se zvedající podhorské krajině na okraji jednoho velikého města. Kladl štítivě jednu před druhou tak, aby se vyhnul všem blátivým kalužím, jimiž byl toho dne úvoz posetý, a stoupal tím více se zužující stezičkou až k počátku lesa, kam se již vozem dojet nedalo. Šel sám, s sebou měl jen tajemníka, jemuž nadevše důvěřoval. Řidiče i dva další vozy s ochrankou ponechal stát na místě.

Ptáte-li se, co přivedlo muže tak význačného na místo tak ošklivé a ordinární, jistě již sami vytušíte, že se jednalo především o ty drobné zakulacené potvůrky, jež tak krásně cinkají v každé kapse, a jež vám – máte-li jich dost – mohou zajistit snad i nesmrtelnost. Obchodní instinkt Heinricha van der Brachta tedy dovedl sem. A měl k tomu jistě své důvody.

Hleděl na velkoměsto pod ocelovým nebem, uložené tak rozkošně na úpatí zdejší pahorkatiny, a musel se sám drobet pousmát. Vždyť budovy, jež by mu tam dole nenáležely, šlo spočítat na prstech jedné ruky. Vše tam dole patřilo jemu včetně obyvatel samých, ač si to někteří možná nechtěli připustit. A pro takovou masu lidí bylo třeba zřídit především dostatek zábavy a rozptýlení – jež by generovalo nemalé zisky.

„Tady,“ ukazoval svému tajemníku, drobnému nenápadnému muži, jenž jej následoval věrněji nežli vlastní stín, „bude stát vchod. Veliký vchod... Ale co říkám, jaký vchod?! Slavobrána to bude! Přesně tak! Ohromná brána – celá barevná a zdobená!“

Tajemník honem rozevřel drobný notýsek a všechna ta moudrá slova do něj přepisoval. V mezičase, kdy obchodník Heinrich van der Bracht v celé své moudrosti zrovna nemluvil, jelikož se nadechoval, či snad jen na chvíli zasněně zamyslel, hleděl na něj oddanýma psíma očima a očekával další pokyny.

„Hned za vchodem,“ děl zase pan obchodník, „bude veliká kasa,“ kreslil rukou po obrovské louce pod sebou, „a za tou kasou bude veliká klec se slony. Tam na tom kopečku vzadu,“ natahoval své otlé prsty, jak nejvíce dokázal, až k vyvýšenině v dáli, zatímco tajemník loajálně přikyvoval, „uděláme rozhlednu. Horní stanice pozemní lanovky, jež se povede z města, bude někde v tady těch místech,“ otočil se směrem k lesu nad sebou, „a lidé z ní budou vycházet tímto směrem kolem tygrů a žiraf a další veliké kasy a velbloudů a tukanů až sem,“ a kývl hlavou k místu, na němž stál jeho příčinlivý uředník, „kde bude výběh gazel, rozumíte?“

Poslední slovo ani nemusel vyslovovat, protože mluvidla tak vznešená se nemají obtěžovat s vyslovováním pravd stálých a neměnných – tajemníku ostatně nezbyvalo mnoho

jiného, nežli rozumět. Rozuměl velkolepé vizi rozsáhlého zábavního parku na principu zoologické zahrady, který zde chtěl jeho nadřízený vybudovat a z něhož chtěl vymačkat proudy šustivých bankovek se stejnou nonšalancí, jako když vinař ve svém chladném sklípku lisuje z načervenalých hroznů to nejlepší víno. Přesto jej však na celé této myšlence cosi velmi rmoutilo. Popsat to ale nedokázal.

„V létě odsud budou nádherné výhledy do kraje,“ odušil obchodník svým melodickým brumendem a upnul si límec těsněji ke krku, protože na něj začal dotírat nepříjemný chlad, který tyto zeměpisné šířky ohrožoval právě již od začátku měsíce září.

Na chvíli nastalo ticho a slyšet bylo jen, jak si lehký větřík nadcházejícího podzimu pohrával s pružnými smrčky nad nimi ve svahu. Obchodník Heinrich van der Bracht si založil ruce na hrudi, a tak se ještě nakrátko přidal cinkavý zvuk jeho zlatých prstenů, jimiž měl ruce doslova poseté, a který zněl líbezněji než ta nejlepší zvonkohra. Tajemník stál v uctivé vzdálenosti a mlčel, snad aby si jen vzdáleně dokázal představit tu nádheru, jež měla v těchto místech vzniknout. Oba dva hleděli do kraje, který zcela oprávněně nesl páně obchodníkovo jméno, protože se o něj ten vzácný muž tolik zasloužil.

Tu náhle tajemníkovi zaškubalo v koutcích. Snad se zdálo, jako by... ale ano, vypadalo to, že chce něco říci! Jaký nečekaný zvrat v dosavadním vývoji věcí! Jenže... nepromluvil. Pootevřel na okamžik ústa a celou svou osobností se natahoval po té hlásce, již chtěl vyřknout, aby ji mohl pak snad dokonce svázat s dalšími a pronést celé slovo, ba dokonce ucelenou větu, leč... nedosáhl na ni. Hláška se mu zadrhla v ústech a on jen pokorně sklopil hlavu jako neposlušný žáček, který je kárán učitelem pro jakousi nejapnou nezbednost, jíž se dopustil. A obchodník Heinrich van der Bracht, vznášející se v nebeských výšinách zářných obchodních plánů, nemohl proto tuto anabázi, jež se odehrála kdesi za jeho zády, ani postřehnout.

A přitom to, co chtěl tajemník v tom krátkém okamžiku, než jej toto puzení opět přešlo, říci, pro něj mohlo být nesmírně důležité a mohlo to vrhnout na celé plány úplně jiné světlo! Ale bojácnost učedníkovy tomu zjevně nechtěla...

A tak se mladý tajemník později toho roku – bylo to krátce před vánočními svátky – protloukal v důsledku své ustrašenosti halami filmových ateliérů na jedné z nekonečných planin obklopujících město směrem na východ od hor a dohlížel na to, že všechny přípravy probíhají zrovna tak pečlivě, jak si zaslouží každá ze vznešených potřeb obchodníka Heinricha van der Brachta.

Zruční řemeslníci šroubovali veliké sloní hlavy z papírmaše na připravené dřevěné trupy, kus za kusem, až nakonec vznikalo veliké sloní stádo o počtu dobrých padesáti jedinců – dle mírně nadsazených proporcí evidentně velmi dobře živených jedinců – dělníci je pak zase táhli na velikých, kolečky vybavených paletách do jiných dílen na druhé straně areálu, kde je jiní řemeslníci natírali na šedo, zatímco o kus vedle vznikaly podobným způsobem makety gazel a tygrů a šimpanzů a kas a lvů a velbloudů a mnoha dalších živočišných druhů – pouze výroba žiraf musela být z provozních důvodů odložena na později, protože v jediném ateliéru, který byl dostatečně vysoký, aby mohl žirafy pojmout, právě vznikala socha pana obchodníka Heinricha van der Brachta ve významně nadživotní velikosti, a na venkovních plochách studií se v tuto část roku kvůli sněhové nadílce pracovat nedalo.

Mladý muž nenápadně proploval těmi nestvůrně rozsáhlými prostory – jednalo se o bývalé hangáry, jež však od vzniku nového letiště (pojmenovaného shodou okolností po obchodníku Heinrichu van der Brachtovi) na druhé straně města neměly náležité využití – a s využitím svého pověstného ostržického zraku kontroloval, zdali mají všichni sloni dostatečně dlouhé choboty a zda všichni tapíři mají na sobě dostatečně světlou bílou a dostatečně tmavou čern a zdali přechody mezi jejich bílou a černou částí jsou dostatečně ostré a nejsou ani trošku rozpité a zda nejsou ani nijak jinak zašpinění a nedokonalí, protože by si při vši té zodpovědnosti, kterou měl, nedovedl ani náznakem představit, že by snad mohl svému nadřízenému předvést slona s podměrečným chobotem či snad dokonce znečištěného tapíra!

S potěšením konstatoval, že práce pokračují náležitým způsobem a vše bude připraveno včas a v pořádku ke slavnostnímu otevření na počátku května. A už nyní bylo jisté, že zoologická zahrada, jež se nad páně obchodnickým městem na počátku měsíce máje otevře široké veřejnosti, zařadí se jistě hned od samého počátku na absolutní špici ve své kategorii, jelikož bude mít všechny představitelné a dokonce i ty nepředstavitelné druhy zvířeny, které jistojistě nikde jinde nemají.

Poděkoval všem, kteří se s takovou vervou pustili do náročného úkolu, a opustil prostory filmových studií, aby se nechal autem dovézt na druhý konec města, kde se budovala dolní stanice slibované lanovky. Jakmile vystoupil z vozu na rozbláceném, spoře osvětleném prostranství v sousedství všemožných továrních hal, shlukl se kolem něho větší počet stavebníků a horečně se překřikovali. Nebylo jim příliš rozumět a v houstnoucím podvečerním šeru se z nich stávaly jen směšné tmavé siluety – pitoreskní postavičky černoušků, kterým do úst široce rozevřených hněvem padaly jedna po druhé lehké sněhové vločky, a on marně mával rukama, aby je umlčel. Konečně se mu podařilo dav přimět, aby nechal mluvit jen jednoho, který vyličí jejich útrapy stručně a srozumitelně. Z masy lidí vystoupil jakýsi šlachovitý mužíček se směšnou žlutou přilbou na hlavě a počal vykládat o tom, že na trase, kudy má lanovka vést, je příliš mnoho skal a oni nemají dost dynamitu, a co mají tedy dělat. Tajemník rozpačitě naslouchal jeho vyprávění a nevěděl, co říci. Kruh okolo něj se však svíral nadmíru nemilosrdně a mladý muž se musil opět začít tvářit sebejistě. Poplácal toho dobrého muže před sebou po zádech a odtáhl si jej kamsi ke straně pod veliký plakát s idealizovaným obchodnickým portrétem, na němž jeho orlí nos nebyl až tak hrozivě ostrý, a kde je ostatní nemohli slyšet.

„Co to má znamenat?“ obořil se tvrdým hlasem, který dávno odkoukal od svého pána, na nebožehého dělníka.

„Nemůžeme pokračovat ve stavbě,“ zopakoval mužík již řečené. „Není dynamit.“

„Neexistuje, že byste nemohli,“ odsekával tajemník slova jako řezník kolečka salámu. „Zahrada musí být hotová na začátku května, a to včetně lanovky, přesně jak si pan obchodník přál! A to, i kdybyste tu skálu měli vydlabat lžičkou!“

„Ale jistě, já vím, jenže...“

„Jaké jenže?“ pozdvihl tajemník obočí. „Chcete snad celou snahu sabotovat?“

„To ne...“

„Tak vidíte! Do práce!“

A než se kdokoli zmohl na slovo, naskočil tajemník do auta a mlčenlivý řidič za černými brýlemi jej již dávno vzal pryč, nechávaje udivené stavebníky jejich neblahému osudu.

Cesta za okny ubíhala a on hleděl na potměšilé město plné továrních hal a šedivých dělnických kolonií. Jak zodpovědný úkol nesl... Postavit panu obchodníkovi Heinrichu van der Brachtovi zoologickou zahradu, jež po něm bude pojmenována! A když viděl, jak všechny práce úspěšně probíhají, a v sobě měl tu vůdčí sílu, již tak úspěšně při zadávání dílčích úkolů a jejich vymáhání pociťoval, zapomínal skoro na to, co chtěl onehdy na počátku září panu obchodníkovi říci. Bylo to něco o nevhodnosti terénu? O skalnatém podloží a přílišném sklonu louky? O tom, že je tam po tři čtvrtiny roku tak chladno, že jiná než polární zvířata se jen těžko udrží, přežijí-li vůbec? Možná... Ale on už věděl, že když se pan obchodník pro určitou ideu zapálí, není moci, která by jeho úmysly zvrátila. Jistě pan obchodník ví, co dělá.

Ostatně, řešení, které on vynášel, se zcela určitě zapíše zlatým písmem a on bude slabozrakým panem obchodníkem za tak nádhernou zvěř, kterou sehnal, ještě pochválen. Pravda, stálo to jistou námahu – hned druhý den po dokončení plánů musel nechat kompletně zastavit práce ve filmových ateliérech, aby mohl tamní dílny a um tamních umělců využít pro stavbu dřevěných maket. Vyžádalo si to i pozastavení výroby životopisného snímku o činech obchodníka Heinricha van der Brachta a na týden musel dokonce povolat i sbor malířů z akademie, kteří právě malovali velkoplošný portrét obchodníka Heinricha van der Brachta mezi zemědělci a rolníky, protože jich bylo více potřeba při obarvování zvěře, ale oni jistě své zpoždění doženou. Megalomanské obchodnickovy plány vyžadovaly od obyvatel města plné nasazení, ovšem obchodníkovu prozíravost vždy nakonec docenil každý včetně těch největších remcalů...

Za okny vozu se objevila chudinská čtvrť. V černé sněhové břečce u kraje cesty seděly děti dělníků, kteří již zahynuli při neopatrném zacházení s výbušninami na stavbě lanovky. Vdovy po dělnících, kteří zahynuli při stavbě nového letiště. Děti a vdovy po těch, kteří kdysi dávno při vzniku města vysušovali močál, na němž dnes stálo. Odvrátil raději zrak a nakázal řidiči, aby přidal na rychlosti. Za deset minut tak již seděl na kožené pohovce v pohodlí své nemalé vily a služebná mu nalávala drink...

Byla polovina května. Na svazích nad městem pomalu odtával sníh a po jeho zbytcích na horské louce se proháněly mohutné nákladní automobily s logy filmových ateliérů, jejichž korby zdobila rozličná fauna. Přípravy finišovaly, všude se ozýval tlukot kladiv a cinkot hřebíků, dělníci s veselými úsměvy vztyčovali jednotlivé pavilony a kasy a slavobrány a do rozsáhlých výběhů rozmísťovali nepohyblivou zvěřenu. A opět zde byl i tajemník, vymydlený a přísný jako vždy, aby dohlédl, že nic nebrání otevření naplánovanému na pozítřek.

Bylo k polednímu a právě se očekával příjezd páru ledních medvědů – jediných živých tvorů, kteří s výjimkou personálu budou zahradu obývat. Mladý párek se podařilo tajemníku sehnat až ve Švédsku a v čase přepravy prý sežrali dva plavčíky, kteří se s nimi plavili, ovšem to šlo chápat jako příslib jejich nadějně budoucnosti v zoologickém ústavu obchodníka Heinricha van der Brachta, který na všechny práce dohlížel z několika velikých reklamních ploch v každém rohu budovaného areálu.

Tajemník se bezelstně usmíval a obcházel zahradou, když v tom jej odvolali k telefonu. Přistoupil proto k nejbližší budce všeobecného dohledu – vynálezu to určenému ke kontrole pracovních výkonů jednotlivých zaměstnanců, kterážto hlášení byla následně zasílána přímo na sekretariát pana obchodníka – a zvedl sluchátko, do něhož mu byl hovor mezitím přepojen.

„Lední medvědi,“ šustilo to na druhé straně nejednoznačně.

„No co je s nimi?“ tušil tajemník jakousi nešťastnou zprávu. A bohužel se ani tentokrát nemýlil.

„V noci utekli z přístavního doku,“ připustil neochotně neznámý hlas.

„Co to má znamenat?“ řval do sluchátka tajemník a otíral si hedvábným kapesníčkem čelo orosené hněvem.

„Prostě nejsou. Zmizeli.“

„Pan obchodník se ovšem speciálně na lední medvědy tolik těšil!“

Ve sluchátku podivně zapištělo a druhá strana zavěsila, protože nejspíš neunesla vlnu výčitek svědomí, jež se bezprostředně po oznámení zprávy tak nešťastné dostavila.

Tajemník se vypotácel na zárodek dlážděné cesty k výběhu gazel. Co teď bude dělat? Naštěstí i tentokrát si věděl rady...

Pozitří v den slavnostního ocenění vyjel sám pan obchodník Heinrich van der Bracht růžemi ozdobenou lanovkou až do její horní stanice. Růže voněly a pan obchodník se jim velmi obdivoval, nevěda, jaké nekřesťanské peníze stálo jejich vypěstování v kraji tak nehostinném, jako byl ten zdejší. Oblečen do černého obleku s vestou a zlatými hodinkami a vysokým černým cylindrem kráčel, následován celým průvodem pánů v černém obleku s vestou a zlatými hodinkami a vysokým černým cylindrem, skrze špalír usměvavých lidí kolem výběhu tygrů a žiraf a kas a velbloudů a tukanů až směrem k výběhu gazel, před nímž stála velická dřevěná tribuna nesoucí hrdě na svém vršku nápis K POCTĚ OBCHODNÍKA HEINRICHA VAN DER BRACHTA.

Vystoupal pomalu a rozvážně na toto pódium, následován bezprostředně svým tajemníkem. Poupravil si na nose cvikr, ale nejspíš to mnoho nepomohlo, protože stále jen nepřesvědčivě mžoural na dav lidí pod sebou a lední medvědy po straně, kteří, jak se mu zdálo, vskutku rozkošně panáčkovali. A měl pravdu: dva zřízenci oděni do bílých kožichů dělali vše, co bylo v jejich silách, aby imitovali pohyby těchto vznešených tvorů z dalekých polárních pustin.

Obchodník Heinrich van der Bracht si odkašlal a moudrým stařeckým hlasem pronesl:

„Je krásné, že se podařilo postavit zoologickou zahradu v čase tak krátkém, a já pevně věřím, že přinese našemu lidu jen samý užitek.“

Lidé dole pod ním rozpačitě přešlapovali, někteří ukazovali na nepovedené makety pohupující se ve stále ještě příliš chladném větru. Tajemník viděl, jak je toto ticho trapné, a rozhodl se jej přerušit:

„Sláva panu obchodníkovi, který je celým naším světem! Sláva panu obchodníkovi, který nám zařídil tolik druhů zvířat!“

Publikum začalo nespěšně tleskat a nespělý potlesk následně zesílil do potlesku bouřlivého, někteří dokonce začali hlasitě volat SLÁVA. A bylo na čase, protože jen tento jejich potlesk dokázal přehlušit hluk kácejícího se hloučků žiraf nedaleko, které neustály silné poryvy větru...

Chce být svět klamán? Možná... Ale pokud je obchodník Heinrich van der Bracht celým naším světem, pak stačí oklamat jeho, aby jej všichni ostatní mohli následovat...

P.S. O pár dnů později byl slovutný obchodník Heinrich van der Bracht rozsápán a sežrán do té doby nezvěstným a taktéž zcela vyhladovělým párem ledních medvědů, když se všichni tři náhodou – pro obchodníka ne právě šťastnou – setkali na pozdní večerní procházce. Ano, mezi lidmi se o uprchlých medvědech cosi šušovalo, nikdo rozumný po setmění neopouštěl domov, ale tajemník tyto lidové klepy vytrvale zapíral, obchodník mu bezmezně důvěřoval a opakoval si, že přeci na vlastní oči viděl, jak jsou ti dva chlupáci spokojení v jím navrženém výběhu, z něž prostě nelze uprchnout...